

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 3 hallituksen esityksestä kulttuuriomaisuuden suojelemista aseellisen selkkauksen sattuessa koskevan yleissopimuksen hyväksymisestä ja siihen liittyvän pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä

Eduskunta on 11 päivänä helmikuuta 1994 lähettänyt ulkoasiainvaliokunnan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen n:o 314/1993 vp.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina lainsäädäntöneuvos Ronald Wrede ulkoasiainministeriöstä, kulttuurisihteeri Veikko Kunnas opetusministeriöstä, lainsäädäntöneuvos Mikko Könkölä oikeusministeriöstä, osastopäällikkö Matti Niemi puolustusministeriöstä sekä hallintojohtaja Heikki Haltunen museovirastosta.

Laki- ja sivistysvaliokunta ovat eduskunnan päätöksen mukaisesti antaneet esityksestä lausuntonsa (LaVL 2 ja SiVL 1), jotka on otettu tämän mietinnön liitteiksi.

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Haagissa vuonna 1954 tehdyn yleissopimuksen kulttuuriomaisuuden suojelemisesta aseellisen selkkauksen sattuessa sekä siihen liittyvän pöytäkirjan.

Yleissopimuksen tarkoituksena on suojella kulttuuriomaisuutta aseellisen selkkauksen tai miehityksen sattuessa. Yleissopimus velvoittaa sopimuspuolia ryhtymään eräisiin suojelutoimiin jo rauhan aikana. Pöytäkirja sisältää määräykset miehityltä alueelta yleissopimuksen vastaisesti viedyn kulttuuriomaisuuden haltuun ottamisesta ja palauttamisesta.

Esitykseen sisältyy lakiehdotus yleissopimukseen liittyvän pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten hyväksymisestä ja pöytäkirjan soveltamisesta.

Yleissopimus ja siihen liittyvä pöytäkirja tulivat kansainvälisesti voimaan vuonna 1956. Tarkoituksena on, että Suomi nyt liittyisi yleissopimukseen ja pöytäkirjaan mahdollisimman pian ja että laki tulisi voimaan samanaikaisesti kuin yleissopimus ja pöytäkirja.

Valiokunnan kannanotot

Laki- ja sivistysvaliokunta ovat lausunnoissaan hallituksen esityksen perusteluihin yhtyen pitäneet Suomen liittymistä yleissopimukseen ja siihen liittyvään pöytäkirjaan tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Ulkoasiainvaliokunta yhtyy lausuntoihin ja puoltaa yleissopimuksen, pöytäkirjan sekä hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymistä. Tämän ohella valiokunta esittää kunnioittavasti seuraavaa.

Yleissopimuksen sopimuspuolina on tällä hetkellä 80 valtiota ja pöytäkirjan sopimuspuolina 66 valtiota. Lähes kaikki Euroopan maat ovat yleissopimuksen ja pöytäkirjan sopimuspuolia. Pohjoismaista Norja on liittynyt yleissopimukseen ja pöytäkirjaan vuonna 1961 ja Ruotsi vuonna 1985. Valiokunnan saaman tiedon mukaan Tanska aikoo ratifioida sopimuksen ja pöytäkirjan kuluvan kevään aikana.

Yhtyen sivistysvaliokunnan kannanottoon, jonka mukaan yleissopimukseen liittyminen vahvistaisi osaltaan Haagin sopimuksen kansainvälistä tehoa ja voisi siten edistää sopimuksen periaatteiden noudattamista kansainvälisissä selkkauksissa, ulkoasiainvaliokunnan mielestä Suomen liittyminen tähän lähes 40 vuotta vanhaan yleissopimukseen ja pöytäkirjaan on tärkeää. Valiokunta toteaa toisaalta, että kaikki sopimuksen velvoitteet eivät olisi Suomelle uusia. Esimerkiksi maailman kulttuuri- ja luonnonperinnön suojelemista koskevasta yleissopimuksesta (SopS 19/87) aiheutuu Suomelle velvollisuuksia kulttuuriomaisuuden suojelemiseksi.

Valiokunta toteaa, että yleissopimusta ja pöytäkirjaa pidetään osittain vanhentuneina, mutta ne ovat joka tapauksessa säilyttäneet asemansa alan keskeisinä kansainvälisinä asiakirjoina. Kuten hallituksen esityksessä todetaan, yleissopimuksen ja siihen liittyvän pöytäkirjan uudistaminen on ollut esillä viime vuosina mm. sotilaallisen teknologian kehityksen ja yleissopimuksen eräi-

den menettelymääräysten joustamattomuuden vuoksi. Valiokunta pitää oikeana sivistysvaliokunnan kannanottoa, jonka mukaan Suomen tulisi olla aloitteellinen sopimuksen kehittämisesä.

Tämänhetkisessä tilanteessa, jossa mm. Euroopan alueella käynnissä olevat aseelliset selkkaukset korostavat kulttuuriomaisuuden suojelemisen tarvetta, valiokunta pitää kuitenkin ensisijaisena sitä, että mahdollisimman moni valtio liittyisi olemassa olevaan yleissopimukseen. Samasta syystä valiokunta pitää tärkeänä, että yleissopimuksen määräysten käytännön soveltamista tehostettaisiin ja tiedotusta sen määräyksistä lisättäisiin. Valiokunta katsoo myös, että sopimukseen liittyminen antaisi Suomelle paremmat mahdollisuudet osallistua mahdollisen uuden sopimuksen tai pöytäkirjan valmisteluun ja vaikuttaa niiden sisältöön.

Valiokunnan mielestä olisi kiireellisesti määriteltävä se viranomaiskoneisto, jolle Suomessa annetaan vastuu kulttuuriomaisuuden suojelusta ja siihen liittyvistä tehtävistä kansainvälisen selkauksen aikana, ja koulutettava se yleissopimuksen edellyttämiin tehtäviin. Samoin valiokunta pitää perusteltuna, että puolustusvoimien koulutusohjelmiin, myös rauhanturvajoukkojen osal-

ta, sisällytetään käsiteltävänä olevaa yleissopimusta koskevaa tietoa. Valiokunta pitää tärkeänä, että ensi tilassa perustetaan kansallinen työryhmä valmistelemaan ja koordinoimaan sopimuksen edellyttämiä toimia.

Valiokunta, joka valtiopäiväjärjestyksen 45 §:n 3 momentin ja eduskunnan työjärjestyksen 24 §:n nojalla on valinnut varapuheenjohtajansa esittelijäksi antamaan tarpeellisia tietoja asiaa eduskunnan täysistunnossa käsiteltäessä, ehdottaa kunnioittaen,

että Eduskunta hyväksyisi Haagissa 14 päivänä toukokuuta 1954 kulttuuriomaisuuden suojelemista aseellisen selkkauksen sattuessa koskevan yleissopimuksen, sekä siihen liittyvän, niin ikään Haagissa 14 päivänä toukokuuta 1954 tehdyn pöytäkirjan ne määräykset, jotka vaativat eduskunnan suostumuksen.

Samalla valiokunta ehdottaa,

että hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus hyväksyttäisiin muuttamattomana.

Helsingissä 21 päivänä huhtikuuta 1994

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa varapuheenjohtaja Donner, jäsenet Aittoniemi, Haavisto, Kempainen, Kor-

keaoja, Kuuskoski, Laurila, Louvo, Mattila, Olila, Tuomioja ja Wahlström sekä varajäsenet Hämäläinen, Malm ja Moilanen.

EDUSKUNNAN
LAKIVALIOKUNTA

Liite 1

Helsingissä
8 päivänä maaliskuuta 1994
Lausunto n:o 2

Ulkoasiainvaliokunnalle

Eduskunta on 11 päivänä helmikuuta 1994 lähettäessään hallituksen esityksen n:o 314/1993 vp kulttuuriomaisuuden suojelemista aseellisen selkkauksen sattuessa koskevan yleissopimuksen hyväksymisestä ja siihen liittyvän pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä ulkoasiainvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi samalla määrännyt, että lakivaliokunnan on annettava lausunto ulkoasiainvaliokunnalle.

Valiokunnassa ovat asian johdosta olleet kuultavina lainsäädäntöneuvos Ronald Wrede ulkoasiainministeriöstä, lainsäädäntöneuvos Mikko Könkkölä oikeusministeriöstä, hallintojohtaja Heikki Halttunen museovirastosta ja käräjätuomari Ulla Tikkanen Helsingin käräjäoikeudesta.

Käsiteltyään asian lakivaliokunta esittää lausuntonaan kunnioittaen seuraavaa:

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Haagissa vuonna 1954 tehdyn yleissopimuksen kulttuuriomaisuuden suojelemisesta aseellisen selkkauksen sattuessa sekä siihen liittyvän pöytäkirjan.

Yleissopimuksen tarkoituksena on suojella kulttuuriomaisuutta aseellisen selkkauksen tai miehityksen sattuessa. Yleissopimus velvoittaa sopimuspuolia ryhtymään eräisiin suojelutoimiin jo rauhan aikana. Pöytäkirja sisältää määräykset miehitetiltä alueelta yleissopimuksen vastaisesti viedyn kulttuuriomaisuuden haltuun ottamisesta ja palauttamisesta.

Esitykseen sisältyy lakiehdotus yleissopimukseen liittyvän pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten hyväksymisestä ja pöytäkirjan soveltamisesta.

Yleissopimus ja siihen liittyvä pöytäkirja tulivat kansainvälisesti voimaan vuonna 1956. Tar-

koituksena on, että Suomi liittyisi yleissopimukseen ja pöytäkirjaan mahdollisimman pian ja että laki tulisi voimaan samanaikaisesti kuin yleissopimus ja pöytäkirja.

Valiokunnan kannanotot

Hallituksen esityksen perusteluihin yhtyen valiokunta pitää Suomen liittymistä yleissopimukseen ja siihen liittyvään pöytäkirjaan tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Näin ollen valiokunta puoltaa yleissopimuksen, pöytäkirjan sekä hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymistä seuraavin huomautuksin.

Kulttuuriomaisuuden suojelemisen tärkeyttä kaikissa eri olosuhteissa on viime aikoina korostettu useilla kansainvälisillä foorumeilla. Uusia sopimuksia ja suosituksia ollaan laatimassa ja hyväksymässä, koska puheena olevaa Haagin yleissopimusta ja siihen liittyvää pöytäkirjaa pidetään osittain vanhentuneina. Vanhentuneisuudesta huolimatta Haagin yleissopimus pöytäkirjoinaan on kuitenkin edelleen säilyttänyt asemansa alan keskeisenä kansainvälisenä asiakirjana.

Valiokunta pitää tärkeänä, että se viranomaiskoneisto, jolle Suomessa annetaan vastuu kulttuuriomaisuuden suojelusta ja siihen liittyvistä tehtävistä kansainvälisen selkkauksen aikana, saadaan nopeasti määritellyksi ja koulutetuksi yleissopimuksen edellyttämiin tehtäviin. Tämänkin vuoksi Suomen liittyminen puheena olevaan Haagin vuoden 1954 yleissopimukseen pöytäkirjoinaan on asianmukaista, koska uuden kattavan sopimuksen aikaansaaminen saattaa vielä kestää pidemmän aikaa.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Suomen rikoslainsäädäntö täyttää yleissopimuksessa sopimuspuolille asetetut velvoitteet. Vireillä oleva rikoslain kokonaisuudistus ei muuta tätä tilannetta. Pöytäkirjassa asetettujen velvoittei-

den täyttämiseksi tarvitaan hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus. Se noudattaa alioikeusuudistuksen yhteydessä hyväksytyjä linjauksia eikä valiokunnalla näin ollen ole huomauttamista sen johdosta.

Edellä olevaan viitaten lakivaliokunta esittää kunnioittavasti lausuntonaan,

että hallituksen esitys ja siihen sisältyvä lakiehdotus hyväksyttäisiin.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa varapuheenjohtaja Halonen ja jäsenet Häkämies, Komi, Luhtanen, Mäkelä,

Polvi, Savela, Seivästö, Suhola, Tykkyläinen, Viljanen ja Vuoristo sekä varajäsen Lindqvist.

EDUSKUNNAN
SIVISTYSVALIOKUNTA

Helsingissä

22 päivänä maaliskuuta 1994

Lausunto n:o 1

Liite 2

Ulkoasiainvaliokunnalle

Eduskunta on 11 päivänä helmikuuta 1994 lähettäessään hallituksen esityksen n:o 314/1993 vp kulttuuriomaisuuden suojelemista aseellisen selkkauksen sattuessa koskevan yleissopimuksen hyväksymisestä ja siihen liittyvän pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä ulkoasiainvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi samalla määrännyt, että sivistysvaliokunnan on annettava asiasta lausunto ulkoasiainvaliokunnalle.

Valiokunnassa ovat asian johdosta olleet kuultavina lainsäädäntöneuvos Ronald Wrede ja lainsäädäntösihteeri Laura Yli-Vakkuri ulkoasiainministeriöstä, kulttuurisihteeri Veikko Kunnas opetusministeriöstä, lainsäädäntöneuvos Mikko Könkkölä oikeusministeriöstä, osastopäällikkö Matti Niemi puolustusministeriöstä, komentaja Hannu Särkiö Turun ja Porin sotilasläänin esikunnasta, hallintojohtaja Heikki Haltunen museovirastosta, apulaisosastopäällikkö Reijo Virtanen tullilaitoksesta, lainoppinut asessori Timo Parrukoski Suomen ortodoksisesta kirkkokunnasta ja jäsen, tekniikan tohtori Anna-Maija Ylimaula Suomen Unesco-toimikunnasta.

Käsiteltyään asian sivistysvaliokunta esittää lausuntonaan kunnioittaen seuraavaa.

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Haagissa vuonna 1954 tehdyn yleissopimuksen kulttuuriomaisuuden suojelemisesta aseellisen selkkauksen sattuessa sekä siihen liittyvän pöytäkirjan.

Yleissopimuksen tarkoituksena on suojella kulttuuriomaisuutta aseellisen selkkauksen tai miehityksen sattuessa. Yleissopimus velvoittaa sopimuspuolia ryhtymään eräisiin suojelutoimiin jo rauhan aikana. Pöytäkirja sisältää määräykset miehitetyltä alueelta yleissopimuksen vastaisesti viedyn kulttuuriomaisuuden haltuun ottamisesta ja palauttamisesta.

Esitykseen sisältyy lakiehdotus yleissopimukseen liittyvän pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten hyväksymisestä ja pöytäkirjan soveltamisesta.

Yleissopimus ja siihen liittyvä pöytäkirja tulivat kansainvälisesti voimaan vuonna 1956. Tarkoituksena on, että Suomi liittyisi yleissopimukseen ja pöytäkirjaan mahdollisimman pian ja että laki tulisi voimaan samanaikaisesti kuin yleissopimus ja pöytäkirja.

Valiokunnan kannanotot

Hallituksen esityksen perusteluihin yhtyen valiokunta pitää Suomen liittymistä yleissopimukseen ja siihen liittyvään pöytäkirjaan tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Näin ollen valiokunta puoltaa yleissopimuksen, pöytäkirjan sekä hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymistä seuraavin huomautuksin.

Yleissopimukseen liittyminen vahvistaa osaltaan Haagin sopimuksen kansainvälistä tehoa ja voi siten edesauttaa sopimuksen periaatteiden noudattamista kansainvälisissä selkkauksissa. Sopimuksen edellyttämät kansalliset täytäntöönpanotoimet lisäävät kulttuuriomaisuuden tunte-
musta ja huolenpitoa Suomessa.

Yleissopimuksen velvoitteiden täyttämiseksi Suomessa on valiokunnan mielestä tärkeää, että

— käynnissä oleva kulttuuriomaisuuden inventointi ja luettelointi, jota on tehty muun muassa museovirastossa, ympäristöministeriössä ja useissa eri kunnissa, saatetaan päätökseen lähitulevaisuudessa. Tätä varten on huolehdittava inventoinnin tarvitsemista resursseista,

— käynnistetään välittömästi niiden eri viranomaisten yhteistyö, joiden työpanosta ja osallistumista tarvitaan sopimuksen velvoitteiden täyttämiseksi. Yhteistyössä on sovittava siitä tasosta ja laajuudesta, jolla velvoitteiden täyttämistä huolehditaan, sekä määriteltävä suo-

jeluobjektit. Tässä yhteydessä on myös syytä so-
vittaa yhteen eri kulttuurisopimusten edellyttä-
mät toimet, ja

— puolustusvoimien koulutusohjelmiin myös
rauhanturvajoukkojen osalta sisällytetään tätä
yleissopimusta koskeva tietoa.

Yleissopimuksen katsotaan muodostuneen
erottamattomaksi osaksi kansainvälistä tavan-
omaista oikeutta, vaikka yleissopimusta sinänsä
pidetään osittain vanhentuneena. Sopimuksen

täydentäminen tai uudistaminen nähdäänkin tar-
peelliseksi, mutta virallisia päätöksiä tarkistus-
työn aloittamiseksi ei ole vielä tehty. Valiokun-
nan mielestä Suomen pitää olla aloitteellinen so-
pimuksen kehittämisessä.

Edellä olevaan viitaten sivistysvaliokunta esit-
tää kunnioittavasti lausuntoaan,

*että hallituksen esitys ja siihen sisältyvä
lakiehdotus hyväksyttäisiin.*

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa
ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Jouppila, jä-
senet Ala-Harja, Aula, von Bell, Gustafsson,

Hacklin, Laakso, M. Pietikäinen, Pykäläinen,
Räty, Suhola, Tiuri, Toivonen ja Tykkyläinen
sekä varajäsenet Alaranta, O. Ojala ja Seivästö.
